

Je zult maar Palestijn zijn!

Raketten bij Jeruzalem

Na de liquidatie door Israël van Hamas-leider Ahmed Jabari, brak in november 2012 weer eens een echte rakettenoorlog uit tussen Hamas in de Palestijnse Gaza-strook en de staat Israël. Aan beide kanten vielen slachtoffers, aan Israëlische zijde enkele, aan Palestijnse zijde meer dan honderd. Laten we niet afgestompt raken bij dit soort berichten. Het blijft vreselijk. Elk slachtoffer is er één te veel, aan welke kant dan ook. Bij deze eruptie van Israëliisch-Palestijns geweld had ik de twijfelachtige eer om in de buurt te zijn, vlak bij Jeruzalem op 75 km afstand van Gaza, waar nu voor het eerst Hamas projectielen neerkwamen. Samen met een groep maakte ik een studie-reis om meer inzicht te krijgen in de verhouding tussen Joden en Palestijnen.

We zijn wel aan onze trekken gekomen. De ervaring van deze kortstondige oorlog symboliseerde voor ons de aan redeloosheid grenzende onverzoenlijkheid van het ultra-radicalen islamisme vertegenwoordigd in Hamas. Hun raketten waren bedoeld voor Joden in steden of nederzettingen, liefst zoveel mogelijk bij elkaar, maar hadden ook gemakkelijk Palestijnse dorpjes of op het land verblijvende boeren en herders in het zuiden van de Westbank kunnen treffen. Het maakt Hamas kennelijk niet uit of hun acties ook eigen mensen doden. Een totale oorlog moet uiteindelijk de Islam doen zegevieren in een shariah-staat die het geheel van huidig Israël en Palestina omvat. In de Gaza-strook oefent Hamas een weerzinwekkend terreurbewind uit. Ook nu weer kwamen beelden openbaar van de executie van Gazaanse burgers die kennelijk een andere koers wilden dan Hamas en dan meteen als ‘verraders’ werden terechtgesteld. Je zult maar behoren tot de anderhalf miljoen Palestijnen samengepropt in het Hamas-gebied van Gaza, ongeveer de grootte van Texel!

De Nakba

Maar er is ook een andere kant. Niet alle Palestijnen wonen in Gaza. Niet alle Palestijnen zijn -al of niet gedwongen- volgelingen van Hamas, of van Hezbollah, om maar nog eens zo’n ‘frisse’ club te noemen. Bovendien behoren lang niet alle Palestijnen tot de godsdienst van de Islam, die in z’n extremistische uitingen het conflict apocalyptisch lijkt te willen laten worden. Een betekenisvolle minderheid van Palestijnen bestaat uit Christenen. Ze zijn er nog steeds, hoewel het voortdurende Israëliisch-Arabisch conflict en de relatief grotere groei van de Moslim bevolking het percentage heeft doen slinken van meer dan 7% in 1946-1947 tot bijna 2% in 2012.¹

De gebeurtenissen in 1947-1949 rond de vestiging van de Israëlische staat worden door de Palestijnen aangeduid als de *Nakba*, de Ramp. Honderduizenden verlieten huis en haard, met medeneming van hun huissleutel. De meeste vluchtelingen konden niet terugkeren. Na meer dan 60 jaar leven velen met hun nazaten nog steeds in vluchtelingenkampen van de Verenigde Naties in Syrië, Jordanië, Libanon en in de sinds 1967 door Israël bezet gehouden gebieden aan de Westelijke oever van de Jordaan, de Westbank.² In het VN kamp Aida te Bethlehem³ constateerden we dat de tenten plaats hebben gemaakt voor op elkaar gestapelde slordige huisjes, die aan het geheel de indruk van een achterstandswijk geven. Deze

¹ Johnny Mansour, *Arab Christians in Israel, Facts, Figures and Trends*, Bethlehem, Diyar Publisher, 2012, pp.11,12.

² Hulporganisatie van de Verenigde Naties in de Palestijnse gebieden, www.ochaopt.org; In het Wi’ am Palestinian Conflict Resolution Center, www.alaslah.org, proberen Zoughbi Zoughbi en zijn staf te helpen bij conflictbestrijding en het bevorderen van onderwijs in de Palestijnse gemeenschap.

³ Lajee Cultural Centre in Aida, www.lajee.org;

ontwortelden zijn op de Westbank, onder eigen Palestijns volk, nog het beste af. In de kampen buiten Israël/ Palestina kunnen ze in het algemeen op weinig sympathie van het gastland rekenen. Tegelijk is sinds de Nakba een emigratiestroom naar de Westerse wereld op gang gekomen van Palestijnen, die buiten het conflictgebied een betere toekomst zoeken.

Palestijnse Israëli's achtergesteld

Ongeveer 1,3 miljoen Palestijnen wonen in Israël, binnen de grenzen die in de oorlog van 1967 zijn getrokken. Ongeveer 110.000 van hen zijn Christenen, behorend tot een grote variëteit van kerken. Deze Palestijnen staan te boek als Arabische staatsburgers van Israël en worden als zodanig, ook via hun paspoort, onderscheiden van de ongeveer 5,8 miljoen Joodse Israëli's. Het grootste deel van de Israëlische Palestijnen woont in Galilea, waar hun aandeel is geslonken tot de helft van de bevolking. Palestijnse Israëli's zijn onderworpen aan tal van beperkende en discriminerende regels en wetten. Een onomkeerbaar feit is dat na 1948 ongeveer 500 Palestijnse dorpen met de grond gelijk gemaakt zijn en voor andere doelen bestemd, zodat vluchtelingen daar niet konden terugkeren.

De nog steeds toegepaste onteigeningsmaatregelen betreffen het overgebleven traditionele Palestijnse bezit van land en huizen in met name de plattelandsgebieden die de Israëlische regering wil verjoodsen. Een belangrijk dwangmiddel is het afgeven van bouwvergunningen op voorwaarde van landoverdracht aan een joodse semi-overheidsinstelling. Ook het bevelen van het afbreken van eigen huis (*demolition order*) is een middel om Palestijnse families weg te krijgen van de plaats waar hun families gedurende achtereenvolgens de Turkse, de Britse en de Jordanische regeerperiodes, soms al eeuwen hebben gewoond, maar waarvan de eigendomspapieren vaak niet sporen met Israëlische regelgeving. Als zo'n afbraakbevel niet wordt opgevolgd, komt het leger de klus doen en krijgt de familie een nota van de onkosten. Ook op andere terreinen is sprake van ongelijke rechten.

Op de voormalige kibboets *Nes Ammim*, die voornamelijk vanuit Duitsland en Nederland wordt gefinancierd, worden ontmoetingen geïntroduceerd tussen Joden en Palestijnen, om tot een dialoog te komen over de tegenstellingen en het onrecht in de verhoudingen.⁴ Het instituut *Mossawa* (Arabisch voor: gelijkheid) in Haifa verleent met vreedzame middelen steun aan Palestijnse Israëli's, die in politieke, sociale en economische kwesties worden achtergesteld.⁵ Dat soms succes wordt geboekt, blijkt uit het verhaal van de families die in 1948 hun dorpje Ein Hod moesten verlaten. Na veel juridische strijd werd terugkeer afgedwongen, echter niet naar het oude Ein Hod, want dat was inmiddels een moderne joodse nederzetting geworden. Maar naar een nieuwe plaats dichtbij, die nu ook weer Ein Hod heet.⁶

Omsingeling en Bezetting

Van de ongeveer 1,5 miljoen Arabische inwoners van de Gaza strook en de 2,55 miljoen Arabieren in de Westbank (inclusief Oost-Jeruzalem) zijn respectievelijk ongeveer 2.000 en 50.000 Christen. Palestijnen in Gaza en de Westbank zijn geen burgers van de Israëlische staat. Zij zijn door internationaal recht, met name VN resoluties, voorbestemd om langs de weg van onderhandelingen met Israël ooit een Palestijnse staat te worden. Tot heden is dat

⁴ Nes Ammim, www.nesammim.com; www.nesammim.nl;

⁵ Mossawa staat onder leiding van een Christen-Palestijn, Jafar Farah, www.mossawacenter.org;

⁶ Cf. *Palestine Remembered*, www.palestineremembered.com; Een site met informatie over de 'Nakba', d.w.z. de ramp van vlucht en onteigening die de Palestijnse bevolking overkwam in rond 1948.

voor de VN niet verder gekomen dan (sinds kort) het aan Palestina toestaan van de nogal vage positie van ‘waarnemend niet-lid staat’. Gaza en de Westbank worden gecontroleerd door het Israëliëse leger. De Gaza-strook is aan land en zee-zijde omsingeld.

De Westbank, een gebied ten Westen van de Jordaan met een oppervlakte van ongeveer de provincie Gelderland, is praktisch geheel militair bezet en wordt tegelijk gekoloniseerd door joodse settlers. Het voortduren van de bezetting en onderdrukking en het in bezit nemen van land door deze kolonisten druist in tegen alle internationale afspraken, verdragen en resoluties. Het gebied van de Westbank is door de Israëliërs met een muur afgeschermd van Israël. Aan Israëliëse kant, waar de meeste toeristen komen, ziet de muur er door begroeiing onopvallend of zelfs mooi uit als een geluidswal, maar aan de Palestijnse kant is het een lelijke hoge barrière compleet met prikkeldraad. De muur is geheel gebouwd aan de Palestijnse kant van de grens, soms heel diep in Palestijns gebied. De Westbank is tengevolge van de in 1993 in Oslo gesloten akkoorden⁷ verdeeld in drie zones: A-gebieden, d.w.z. de Palestijnse steden, bv Ramallah, Bethlehem, Jericho, Nablus; daar heeft de Palestijnse overheid complete zeggenschap, met dien verstande dat het Israëliëse leger als men dat nodig vindt zonder toestemming kan binnentrekken. B-gebieden; daar oefent de Palestijnse overheid alleen het civiele gezag uit, dus niet ten aanzien van de veiligheid. C-gebieden, dat is het platteland; daar is het Israëliëse leger heer en meester.

Wat betreft het Palestijnse gezag over de steden, vormt Hebron een uitzondering, omdat in het centrum van die stad in een aantal huizenblokken enkele honderden Joden zijn neergestreken, die daar rechten claimen vanuit de Turkse en Britse tijd. Een aparte afdeling van het leger is in Hebron gestationeerd om hen bescherming te bieden. Dat levert een voortdurend gespannen situatie op, waarin het regelmatig komt tot uitbarstingen van geweld. Symbolisch voor de tegenstellingen is de grot van Machpela, waarin Abraham en Sarah begraven liggen. Die heeft via een daarover heen gebouwd heiligdom dat half moskee en half synagoge is, twee ingangen, een voor Joden en een voor Moslims.

Kolonisatie van C-gebieden

Op het Palestijnse platteland in de C-gebieden van de Westbank ziet men veel Joodse nederzettingen. Die zijn illegaal naar internationaal recht, maar worden steeds weer uitgebreid met toelating of expliciete toestemming door de Israëliëse regering. Kleine dorpjes, Bedoeïenenplaatsen, boeren en schaapherders staan daar onder constante druk van Joodse kolonisten en het Israëliëse leger. Het is de bedoeling dat zij hun land en beroep opgeven en verhuizen naar de Palestijnse steden. Allerlei middelen worden daartoe aangewend, bijvoorbeeld fysieke dwang, intimidatie of hinderlijke begeleiding door militairen. Ten zuiden van Hebron zijn daarvan vooral de Bedoeïenen slachtoffer. Vanuit Italië probeert *Operation Dove* hulp en bescherming te bieden aan hun gemeenschappen.⁸ Ook het juridische stelsel wordt ingezet in het proces van verjoodsing van de C-gebieden. Joodse kolonisten, veelal gefinancierd door Zionistische (Joodse en Christelijke) instellingen in Amerika en Europa, spannen processen aan tegen Palestijnen over het bezit van het land. Niet zelden beschikken deze arme en vaak laag ontwikkelde boeren en schaapherders niet over modern ogende eigendomsdocumenten. Ze kunnen het financieel en administratief niet volhouden tegen de door bekwame en dure advocaten bijgestane kolonisten en moeten dan de grond prijsgeven waarop hun voorouders eeuwen leefden.

⁷ Zie uitleg door Johan van den Berg: <http://jominee.wordpress.com/2012/02/29/klein-abc-van-de-westbank/>;

⁸ Operation Dove, http://www.operationdove.org/?page_id=33 werkt met vrijwilligers in o.a. de Bedoeïengemeenschappen van Al Tuwani enb Ummil Kher ten zuiden van Hebron.

Zo komt er onder dwang land vrij waarop joodse kolonisten op agressieve wijze hun nederzettingen vestigen en beschermen, en vervolgens uitbouwen met ‘outposts’, bestaande uit caravans en tenten, die na enige tijd ook weer uit huizen bestaande vaste nederzetting worden. Het is tragisch dat deze kolonisten, meestal behorend tot het extreem-zionistische deel van de joodse orthodox-religieuzen, en hun Christenzionistische supporters er van overtuigd zijn dat ze de wil van God doen door het land op de Westbank te ontnemen aan de Palestijnen. Voor hen is dit Judea en Samaria, het hartland van Bijbels Israël, waarop ook het hedendaagse Joodse volk goddelijk recht heeft. Ze menen dat de Palestijnen het beste af zijn door de Joodse suprematie en in bezitname maar gewoon te accepteren. Er zijn inmiddels meer dan honderd van zulke vestigingen met zo’n 500.000 kolonisten. Het gaat in feite om moderne stadjes met goede huizen, voorzien van stromend water, elektriciteit en goede toegangswegen.

Alle vestigingen op de Westbank zijn verbonden met elkaar en met Israël door een netwerk van wegen, waarop Palestijnen niet mogen komen, tenzij ze een bijzondere pas bezitten, die wordt verstrekt aan bijvoorbeeld bouwvakkers die in de joodse vestigingen werken of aan hen die een baan hebben in Oost-Jeruzalem. Palestijnen die de muur willen passeren om in Israël te werken of om naar hun bezittingen in buitenmuurs Palestina te gaan, moeten gebruik maken van *checkpoints*. Dat zijn zwaarbewaakte doorlaatposten, voor alleen voetgangers, Palestijnse auto’s mogen niet passeren, zelfs geen ambulances. Naar eigen ervaring heb ik vastgesteld dat het passeren een tijdvetende en vernederende zaak is. Een speciaal probleem hebben boeren van wie land en woning aan verschillende zijden van de muur of het checkpoint liggen. Dat levert belemmeringen op die hen ertoe kunnen brengen om maar te stoppen met hun bedrijf of hun land onbewerkt te laten, zodat het uiteindelijk door kolonisten geconfisqueerd kan worden.

Maar veel Palestijnse boeren geven hun grond niet voetstoots prijs. De familie Nassar ten zuidwesten van Bethlehem houdt in een langdurig en kostbaar juridisch steekspel taai vast aan hun land dat ze verdedigen tegen pogingen van kolonisten om het in bezit te nemen. Ze mogen geen echt huis bouwen op hun land. Daarom wonen ze in de grot waarin hun voorouders al huisden. De familie timmert aan de weg, ook internationaal. In een schuur hebben ze een educatief centrum ingericht, *Tent of Nations*, waarin een programma wordt geboden voor mensen van verschillende nationaliteiten om bruggen van vertrouwen en hoop naar elkaar toe te bouwen.⁹

Verjoodsing van Oost-Jeruzalem

Oost-Jeruzalem verdient een aparte vermelding als plaats waar Palestijnen wonen. Het stadsdeel wordt hevig betwist. Volgens internationaal recht behoort het tot de Palestijnse gebieden en is het voorbestemd om hoofdstad te worden van de Palestijnse staat. Israël veroverde Oost-Jeruzalem en de daaraan gekoppelde Oude Stad met de plaats van Salomo’s Tempel en het overgebleven restant daarvan, de Klaagmuur. Men beschouwt het stadsdeel niet als bezet gebied, maar als geannexeerd en onlosmakelijk en ondeelbaar verbonden met de Joodse staat. Er is een actief beleid van verjoodsing ingezet. Nu wonen er al evenveel Joden als Palestijnen, van elk 250.000. Er zijn plannen om het Palestijnse aandeel verder terug te brengen, wellicht tot 20% of lager. Dat wordt bereikt door een reeks van maatregelen, zoals aankoopregelingen, confiscaties, uitzettingen, processen over eigendom, ‘demolition orders’ en het financieel aantrekkelijk maken voor Joden om te verhuizen naar Oost-Jeruzalem.

⁹ *Tent of Nations*, www.tentofnations.org;

De Joods-Israëliësche samenleving lijkt zich in het algemeen weinig aan te trekken van de - eufemistisch gezegd- vervelende positie waarin Palestijnen verkeren, ook niet als ze hun mede-staatsburgers zijn. Er zijn echter uitzonderingen. Aan de rand van de Joodse gemeenschap, genegeerd of bekritiseerd door de meerderheid, zetten een aantal Joodse activisten zich inzetten tegen de onderdrukking en voor recht en vrede. Enkele voorbeelden.¹⁰ De mensenrechtenorganisatie van Jeff Halper richt zich met name tegen het onder dwang vernietigen van huizen van Palestijnen.¹¹ *Machsomwatch* is een groep van honderden Joodse dames. Als waarnemers bij checkpoints, langs voor Palestijnen verboden wegen, bij het civiele bestuur en bij militaire gerechtshoven, staan zij Palestijnen bij die door bezettingsgeweld en discriminatie in moeilijkheden zijn geraakt.¹² *Rabbis for Human Rights*, is een groep van tientallen liberale en orthodoxe rabbijnen, die de mensenrechten verdedigen van Palestijnen in Israël en in de bezette gebieden.¹³ Er is ook een interreligieuze raad van Islamieten, Joden en Christenen die opkomen voor verzoening, coexistentie en vooral begrip voor de moeilijke positie van de Palestijnen.¹⁴ Verder is er een Joods-Israëliësche dialooggroep, *Ta'ayush*, die Palestijnse boeren en schaapherders in het zuiden van de Westbank ondersteunt in hun kwetsbare positie tegenover leger en kolonisten.¹⁵ De ex-militair Yehuda Shaul heeft samen met andere oud-soldaten een organisatie gevormd, die aan de Joodse samenleving wil laten zien hoe moeilijk het leven in de bezette gebieden is als gevolg van de militaire bezetting. Zij willen de stilte doorbreken en vertellen wat ze hebben moeten doen of op eigen initiatief uitvoerden aan onrespectvol gedrag, vernederingen, en onnodig geweld.¹⁶ Een bijzonder probleem in het gedrag van de bezettingsmacht betreft de arrestatie van kinderen, die vanaf ongeveer 12 jaar als juridisch aanspreekbaar worden gezien. Zij maken zich soms schuldig aan het gooien van stenen naar soldaten of worden daarvan beschuldigd zonder dat het feit vast staat. Ze worden dan gearresteerd en langere tijd vastgezet, soms zonder dat de ouders van de eigenlijke beschuldiging op de hoogte worden gesteld of weten waar hun kind verblijft. Op die manier kunnen radeloze vaders en moeders in een chantabele positie worden gebracht, waarin ze willoos meewerken aan elke maatregel van de bezettende macht. De Palestijnse afdeling van de organisatie *Defence for Children International* probeert aan die ouders en kinderen juridische steun te geven.¹⁷

Vastgelopen

Tot zover de deplorabele toestand van de Palestijnen in het algemeen, in de vluchtelingenkampen van het Midden Oosten, als tweederangs staatsburgers in Israël, als belegerden in de Gaza strook, als onderdrukten in gradaties naar A-, of B-, of C-gebied in de Westbank en als geannexerden in Oost-Jeruzalem. De feitelijke situatie van het zijn van een gediscrimineerde minderheid in Israël, van de terreur door Hamas vanuit de Gaza strook, van de zwakke en niet zelden corrupte Palestijnse leiding in de Westbank en de preciaire situatie van Palestijnse bezittingen en presentie in Oost-Jeruzalem geeft weinig hoop op spoedige verbetering. Verhoging van de Palestijnse status in de Verenigde Naties, zoals recent is gebeurd, geeft weinig soelaas. Want eigenlijk lijkt de deur naar een eigen Palestijnse staat met

¹⁰ De hier genoemde voorbeelden put ik uit eigen waarneming gedurende onze studiereis in november 2012. De waarnemingen overlappen deels die van anderen tijdens een vorige studiereis. Zie: Bons-Storm, Riet (red.), *Bidt Jeruzalem de Vrede toe: Ontmoetingen, achtergronden en reflecties in Israël en de Palestijnse gebieden*, Gorcum: Narratio, 2011.

¹¹ *Israeli Committee against Home Demolitions*, opgericht in 1997, www.icahd.org;

¹² *Machsomwatch*, opgericht in 2001, www.machsomwatch.org/en;

¹³ *Rabbis for Human Rights*, www.rhr.org.il/en;

¹⁴ *Interreligious Coordinating Council in Israel*, www.icci.org.il; onderwijsdirecteur is Yarden Ophir.

¹⁵ *Ta'ayush* (dialoog in actie), www.taayush.org;

¹⁶ *Breaking the Silence*, www.breakingthesilence.org.il;

¹⁷ *DCI-Palestine*, www.dci-pal.org;

de Westbank als hartland al lang op slot te zijn, omdat de omvangrijke aanwezigheid van Joden in de Westbank en in Oost-Jeruzalem die oplossing praktisch onmogelijk heeft gemaakt. De andere optie is een enkele staat voor zowel Joden als Palestijnen. Maar zo'n constructie zou onvermijdelijk een niet-democratische apartheidsstaat zijn. Het is namelijk niet te verwachten dat Israël zijn religieus-Joodse identiteit wil prijs geven om aan Joden en niet-Joden gelijke rechten te kunnen geven. De Joods-Palestijnse samenleving is aan alle kanten vastgelopen. Je zult maar Palestijn zijn in zo'n uitzichtloze situatie!

Joodse Israëli's in morele crisis

Maar zijn de Joden er uiteindelijk zo veel beter aan toe? Een niet onbekende Nederlands Christen met een tamelijk unieke en in ieder geval diepgaande en langdurige Israël-ervaring, die me heeft gevraagd zijn naam niet in publicaties te noemen, is van oordeel dat de Joods-Israëli'sche samenleving in een gevaarlijke morele crisis verkeert.¹⁸ Hier volgt een citaat:

‘Ik heb vrij veel nagedacht over de vragen rond Israël. Daarbij werd ik wel wat heen en weer geslingerd. Hoe moet je de beloften in de bijbel lezen? Inderdaad, de hermeneutiek is dan beslissend. Maar telkens kwam ik ook weer uit bij een heel simpele vraag: hoe kan dit land, waar zo veel mis is, de vervulling zijn van Gods beloften van vrede en recht? Wat is er dan mis? Bij de verovering tussen 1945 en 1948 is veel onrecht begaan, weliswaar niet alleen aan Joodse kant, maar toch. De Palestijnse kwestie heeft voor zeer veel leed gezorgd en doet dat nog steeds’. Zich mede beroepend op ervaringen van vrienden die jaren in een vluchtelingenkamp in Libanon hebben gewerkt, vervolgt hij: ‘Door de bedreigde positie van de staat Israël is er een macho cultuur ontstaan, waar je in het dagelijks leven voortdurend last van hebt. Ik ken geen land waar zo veel en gemakkelijk wordt gescholden enz. Kinderen leren van jongsaf aan dat ze er op moeten slaan als iemand hen lastig valt. Veel jongens die in de bezette gebieden een tijd lang met een grote gun hebben geheerst over leven en dood, slepen die ervaring hun hele leven mee. Het is heel erg hoe er op allerlei groepen wordt neergekeken: er is een duidelijke rangorde van zwarte vluchtelingen en Bedoeïenen via Arabieren, Ethiopische en Russische Joden naar uiteindelijk blanke (van oorsprong Europese) Joden. Er bestaat een diepe kloof en grote wederzijdse minachting tussen de religieuze en de (vele!) niet-religieuze joden. Zionistische christenen zijn zelden wat langer in Tel Aviv, het hart van het moderne Israël, waar godsdienst alleen heel ver in de marge een rol speelt en veel gebeurt wat God verboden heeft. Nou ja, zo zou ik nog even door kunnen gaan. Maar wat ik wil zeggen zal wel duidelijk zijn: het moderne Israël lijkt in de verste verte niet op het rijk dat beloofd is. Mijn opvatting is, dat God het zo niet bedoeld kan hebben’.

Een volk dat met geweld en onrecht een ander volk onder de duim houdt, heeft een groot ethisch probleem. Dat probleem wordt nog veel groter als men zich daarbij beroept op goddelijk recht. De voortdurende discriminatie en onderwerping van Palestijnen en de illegale praktijk van het vestigen van Joodse nederzettingen op de Westbank heeft de gemoederen zeer verhit en het probleem bijna onoplosbaar gemaakt. Het jongste Israëlische besluit om, als straf voor Palestina's statusverhoging in de VN, nog eens duizenden woningen te bouwen op Palestijns land, werpt olie op het vuur. Deze politiek kan onmogelijk leiden tot duurzame vrede en moet wel leiden tot ontwrichting van de Israëlische samenleving. Hiertegen waarschuwen komt niet voort uit anti-Israël gevoelens, maar juist uit een beduchtheid voor het welzijn van Joden en Arabieren in het hele gebied. Verdere verharding in geweld en

¹⁸ Het relaas van deze anonieme Christen wordt bevestigd door gepubliceerde waarnemingen van Joden en niet-Joden. Zie bv: Mark Braverman, *Fatal Embrace*, New York: Beaufort, 2010. Avraham Burg, *De Holocaust is voorbij: Afrekenen met Hitler's Erfenis*, Ambo/Anthos, 2010 [*Holocaust is Over: We must Rise from its Ashes*]. Baruch Kimmerling, *The Invention and Decline of Israeliness: State, Society, and the Military*, An S. Mark Taper Foundation Book in Jewish Studies, 2005. Susan Nathan, *De andere Kant van Israël: Mijn Reis Over De Joods-Arabische Scheidslijn*, 2005. Robert Soeterik, Robert, *De verwoesting van Palestina*, Amsterdam: Stichting Palestina Publicaties, 2008. Sandy Tolan, *De Citroenboom*, Meulenhof, 2007 [*The Lemon Tree*; ook in een Israëli'sche verfilming in 2008, regisseur Eran Riklis].

confrontatie speelt juist de inderdaad zeer gevaarlijke fundamentalistische terreurgroepen en extremistische staten in de kaart, die Israël het liefst van de kaart zouden vegen. Het is in het belang van Israël om zelf-kritisch te zijn, discriminatie van niet-Joden demonstratief tegen te gaan en kolonialistische praktijken te stoppen, waardoor de meerderheid van vredelievende Palestijnse Christenen en Moslims vertrouwen krijgt in het vredesproces.

De Zionistische droom klopt niet

Ten onrechte denkt het Joodse Zionisme, gesteund door het Christenzionisme, dat zij kunnen treden in de positie en de rechten van Bijbels Israël. Christenzionistische bezoekers aan Israël lijken blind te zijn voor de werkelijke situatie. De bovengenoemde Nederlandse Christen zegt hierover het volgende.

‘Mijn ervaring is, dat Christenzionisten heel selectief waarnemen. Reisgroepen bijvoorbeeld zijn gefixeerd op bijbelse plaatsen en profetiën en zijn niet (echt) geïnteresseerd in het huidige, moderne Israël. Christenzionisten zien land en volk door een sterk gekleurde bril. Ze zijn absoluut niet geïnteresseerd in feiten die moeilijk te rijmen zijn met hun eigen visie. Mijns inziens gaan veel christenzionisten geheel op in hun eigen wensen, verwachtingen en dromen, die met de werkelijke situatie in Israël weinig te maken hebben. Daarom is een discussie ook zo lastig. Die gaat namelijk in wezen niet over feiten, maar over de vraag of je wel of niet wilt meedromen’.

Met hun droom hebben de Zionisten en hun Christelijke bondgenoten de Palestijnen in de knel en de Joden in een ethisch of moreel spagaat gebracht.

De kern van het Zionistische probleem is m.i. gelegen in deze onjuiste theologische vooronderstelling dat hedendaags fysiek Israël een voortzetting is van Bijbels Israël. Die misvatting is volgens mij ontmaskerd. Zie daartoe o.a. mijn boek *Christian Zionism Examined* [afgekort: CZE], waarin een uitgebreide literatuurlijst is opgenomen.¹⁹ Zie ook de *Open Brief over Israël*, die ik samen met andere theologen publiceerde.²⁰ Bovendien voerde ik via de groep ‘Reformed Theology Institute’ op LinkedIn een discussie met een aantal theologen, o.a. met de ook in Nederland nogal bekende Joodse predikant Baruch Maoz.²¹ Daarnaast, in een voornamelijk met Nederlanders gevoerde discussie, volgden o.a. een interview met directeur Mulder van het *Centrum voor Israël Studies* (CIS)²² en mijn artikel ‘Het Verbond met Abraham en met Israël’,²³ waarin werd ingegaan op het onderwerp van Gods verbondstrouw waarover veel van de ontvangen vragen gingen. Boek, open brief, interview en artikel gaven aanleiding tot besprekingen en commentaren. Hoewel sommige reacties zeer kritisch zijn, meen ik dat ze mijn conclusie eerder hebben bevestigd dan aangetast.²⁴

¹⁹ De eerste fase van mijn betrokkenheid dateert al van 2007, nadat ik met ‘Christenen voor Israël’ een studiereis had gemaakt. In 2012 kwam het tot een climax in verband met de publicatie van mijn studie, ‘Christian Zionism Examined [afgekort: CZE]: A Review of Ideas on Israel, the Church and the Kingdom’ www.vtr-online.com (vul in: Zionism). Zie ook bv: Henri Veldhuis, *De Muur is afgebroken*, http://www.henriveldhuis.nl/LocalFiles/Israel_Palestijnen/Muur_afgebroken/Muur_afgebroken.html;

²⁰ ‘Open Brief over Israël’, 4 september 2012, op initiatief van Jos Strengholt en mij, medeondertekend door Machiel A. van den Berg, Henk de Jong, Erwin van der Meer, Wubbo Wierenga, Jan Zwart.

http://www.refdag.nl/kerkplein/kerknieuws/open_brief_over_israel_hekelt_christenzionisme_1_672047

²¹ http://www.linkedin.com/groupItem?view=&gid=1108817&type=member&item=144738533&qid=c6b1d6e5-f336-483b-b5cf-19fa5102a2fa&trk=group_items_see_more-0-b-ttl

²² RD 10 november 2012, verslag van een discussie tussen mij en Michael C. Mulder, directeur van het Centrum voor Israël Studies (CIS), waarin de Deputaten Israël van de CGK, de Gereformeerde Zendingsbond (GZB) en de Christelijke Hogeschool Ede (CHE) samenwerken. Het CIS is (gematigd?) Christenzionistisch geïnteresseerd.

Zie: http://www.refdag.nl/kerkplein/kerknieuws/in_debat_rond_israel_kerk_en_christenzionisme_1_690083

²³ ‘Het Verbond met Abraham en met Israël’, <http://strengholt.blogspot.nl/2012/11/steven-paas-reageert-op-veel-reacties.html>

²⁴ **Artikelen over CZE in het Nederlands:**

http://www.sjemajah.nl/?page_id=2861;

<http://tjplezier.wordpress.com/2012/09/13/een-roep-naar-de-overkant-bespreking-van-christian-zionism-examined/>;

<http://www.vriendenvansabeelnederland.nl/pdf.2012/Recensie.pdf>;

<http://strengholt.blogspot.nl/2012/07/steven-paas-christian-zionism-examined.html>;

<http://pastoralegedachten.blogspot.nl/2012/07/christelijk-zionisme-tast-het-unieke.html>;

Daarmee is de onbetrouwbaarheid en de zwakte van het fundament van het Joodse en het 'Christelijke' Zionisme blootgelegd. Het Zionisme hanteert een verwrongen Schriftvisie en militair-politiek geweld om zich overeind te kunnen houden. En dat betekent dat ook de kwalijke vruchten ervan in beginsel zijn aangetoond en hoeft niemand verbaasd te zijn over de voorgaande schets van onrecht, geweldpleging en onderdrukking door de Israëlische staat.

Als deelnemer aan de studiereis in het Heilige Land in november 2012, heb ik samen met onze groep en passant heel wat onheilige toestanden opgemerkt. Daarbij gaat het -zoals boven getoond- met name om de verhouding tussen de staat Israël en de Palestijnen, die in hun traditionele woonplaatsen in Israël zelf tweederangs burgers zijn of in hun 'thuislanden' de Westbank en Gaza een militaire en koloniale onderdrukkingrespectievelijk een omsingeling ervaren.

Kairos en Apartheid

Dit verhaal zou een triest einde hebben, als ik niet ook melding mocht maken van iets moois. In onze ontmoeting met Palestijnse Christenen werden we blij gemaakt en bemoedigd door geluiden van geloof, hoop en liefde. Palestijnse Christenen verkeren in een bijzonder moeilijke positie, bekneeld tussen Joden en Moslims. Maar ze geven niet toe aan Israelisch onrecht, omdat ze Joodse hulp verwachten tegen Moslim dreiging. Hun antwoord op Islamitisch en Joods geweld is gewelddoos verzet tegen het kwaad van de onderdrukkingen van het religieuze extremisme. Niet alleen Palestijnen moeten worden bevrijd van het kwaad van de onderdrukking, maar ook de Israëlische Joden die gevangen zitten in een ideologie die hen heeft gemaakt tot onderdrukkers. Zo geven deze Palestijnse Christenen een authentiek getuigenis van het Evangelie. In dit verband vallen te noemen het informatie centrum voor mensenrechten in de bezette gebieden, B'tselem.²⁵ Een bijzondere samenwerking vanuit Christelooijk perspectief tussen Palestijnen en Joden is Musalaha (Salim Munayer) met publicaties als *The Land Cries Out*.²⁶ Van betekenis in dit verband is het zogenaamde *Kairos-Palestina Document*, ondertekend door leiders van vrijwel alle Christelijke denominaties en groepen van de Palestijnen, dat op 11 december 2009 vanuit Bethlehem de wereld werd ingezonden. Het Griekse woord *kairos* slaat op het beslissende moment waarop gehandeld moet worden in een bepaalde situatie.

<http://www.nd.nl/artikelen/2012/juli/21/pleidooi-zending-in-israel>;
http://www.henriveldhuis.nl/LocalFiles/Israel_Palestijnen/Israel_Palestijnen.htm#Paas;
<http://www.vergadering.nu/boekpaassteven-christian-zionism-examined.htm>;
<http://www.boekenmening.nl/component/booklibrary/?task=view&Itemid=&id=407&catid=55>;
<http://www.appelkerkenisrael.nl/category/lectuur/recensie>;
<http://www.nd.nl/artikelen/2012/augustus/31/geloof-christenzionisme-beoordeeld>;
<http://www.appelkerkenisrael.nl/lectuur/recensie/recensie-christian-zionism-examined-a-review-of-ideas-on-israel-the-church-and-the-kingdom-door-dr-steven-paas>;
<http://www.habakuk.nu/recensies/item/3521-karikatuur-van-christenzionisme/>;
http://www.refdag.nl/boeken/israelvisie_van_dr_steven_paas_is_een_stap_terug_1_672950;
<http://siebbuiten.wordpress.com/2012/09/07/antwoord-op-de-open-brief/#comments>;
<http://admin.cip.nl/artikel/29746/Christelijk-Zionisme-tast-het-unieke-van-Christus-aan>;
Artikelen over CZE in het Engels:
<http://zwingliusredivivus.wordpress.com/2012/07/04/christian-zionism-examined/>;
<http://www.amazon.com/Christian-Zionism-Examined-Review-Kingdom/dp/3941750860>;
http://www.amazon.de/product-reviews/3941750860/ref=dp_top_cm_cr_acr_txt?ie=UTF8&showViewpoints=1;
<http://www.stfrancismagazine.info/ja/images/stories/Bookreview-SalaamCorniche-oct2012.pdf>;
<http://anglicansonline.org/resources/reviews/120909brown.html>;
http://www.academia.edu/2065131/Review_of_Christian_Zionism_Examined_by_Steven_Paas;
Artikelen naar aanleiding van de Open Brief:
http://www.refdag.nl/kerkplein/kerknieuws/generatiekloof_in_israeldiscussie_gereformeerde_bond_1_678123;
<http://www.dewaarheidsvriend.nl/artikelen/oneens-over-israel-522.html>;
http://www.refdag.nl/kerkplein/kerknieuws/open_brief_over_israel_hekelt_christenzionisme_1_672047;
²⁵ http://www.btselem.org/about_btselem;
²⁶ <http://www.musalaha.org/default.asp?ID=4>;

Het document doet denken aan de *Kairos Verklaring* die in 1986 in Zuid Afrika als protest tegen het apartheidsbewind werd uitgegeven. Bij mij maakt deze vergelijking wel iets los. Indertijd stond ik samen met ongeveer heel ‘rechts’ denkend orthodox Nederland nogal sympathiek tegenover het Zuidafrikaanse apartheidsbewind. ‘Apartheid een wijze voorzorg’, zo heette het graag gehoorde adagium, naar een boek van Dominicus.²⁷ Maar intussen werden medemens in Bantustans bijeengebracht en geknecht en werden medebroeders en zusters buiten de avondmaalsgemeenschap en buiten een mogelijke huwelijksband gehouden. Door dit verleden ben ik mede gevormd, maar dat ontslaat mij niet van de verantwoordelijkheid stelling te nemen tegen onrecht. Alle vergoelijking van racistisch apartheidsdenken leerde ik grondig af tijdens mijn arbeidsperiode met medechristenen in Malawi. Die liefdeloze fout van sympathiseren met racistische verdrukken in naam van voor Christelijk versleten opvattingen, wil ik niet nog eens maken! Vandaar mijn positiekeuze ten aanzien van het Joodse en het ‘Christelijke’ Zionisme en vandaar de consequentie die ik daaruit trek voor mijn visie op het Joods-Palestijnse conflict.

Gerechtigheid en Vrede

In het *Kairos-Palestina Document* ‘verklaren Palestijnse kerken en Christenen dat de militaire bezetting van hun land een zonde is tegen God en de mensheid en dat elke theologie die de onderdrukking wettigt, veraf staat van de Christelijke leer omdat ware Christelijke theologie’, zo vervolgt men, ‘een theologie is van liefde en solidariteit met de verdrukten en een roep tot gerechtigheid en gelijkwaardigheid tussen volken’. Geloof, hoop en liefde, dat zijn kernbegrippen in het document, die vanuit de Schrift worden uitgewerkt en toegepast op de situatie in Israël/ Palestina.²⁸

Het initiatief tot deze Palestijns-Christelijke verklaring is genomen in de kring van *Sabeel*, een theologisch centrum in Jeruzalem, waarin Palestijnse kerken samenwerken voor de bevrijding van hun land. Het centrum werd opgericht in 1989 door een aantal Anglicanen, o.a. de theoloog Naim Ateek²⁹ en de predikantsweduwe Cedar Duaybis.³⁰ Het Arabische woord Sabeel staat voor: de weg, het kanaal, of de bron van leven schenkend water.³¹ Cedar legt uit dat veel Palestijnse Christenen moeite kregen met het Oude Testament toen ze met een beroep op Gods beloften in het Oude Testament werden verdreven van hun huizen en land. ‘Ons geloof botste met de werkelijkheid van ons leven. Onze identiteit als Christen kwam in aanvaring met ons Palestijn-zijn. Ze vroegen zich af of het Gods wil was dat de Israëliische staat hun vrijheid en bezittingen wegnam’. Er waren Palestijnen die toen het Christendom vaarwel zegden, maar anderen gingen juist zoeken in de het Oude en het Nieuwe Testament naar de werkelijke betekenis van Israël en naar Gods beloften van herstel aan de profeten. Zij ontdekten dat het daarin gaat om Jezus Christus, die niet alleen zondige mensen op geloof wil bevrijden van zonde en dood, maar die ook vertrapten en verdrukten wil losmaken van de banden van discriminatie en knechting. Dat was de aanleiding tot de oprichting van Sabeel. Het gaat Sabeel om de navolging van Christus in een geweldloos opstaan voor gerechtigheid en vrede. Men is er van overtuigd dat het geloof in Gods Woord de verzoening door en de gerechtigheid van Christus naderbij brengt in het persoonlijke en maatschappelijke leven. Dat heeft effecten voor de huidige situatie van bezetting, discriminatie en onderdrukking. Er komt

²⁷ F.Dominicus, *Apartheid - Een wijze voorzorg*, Utrecht, De Banier, 1966.

²⁸ *Kairos-Palestine*, www.kairos-palestine.ps; <http://www.kairos-palestina.nl/nl/home.aspx>; <http://www.kairos-palestina.nl/nl/kairos-document.aspx>

²⁹ Naim Stifan Ateek, *Roep om verzoening: Een Palestijnse Christen over vrede en recht*, Zoetermeer: Boekencentrum, 2012 [*A Palestinian Christian Cry for Reconciliation*, Orbis Books, Maryknoll, NY, U.S.A., 2008]; *Recht en gerechtigheid: Een Palestijnse bevrijdingstheologie*, Den Haag: Meinema, 1990 [*Justice and Only Justice: A Palestinian Theology of Liberation*, Orbis Books, Maryknoll, NY, U.S.A., 1989].

³⁰ Cedar Duaybis en Naim Stifan Ateek, *Challenging Christian Zionism*, Melisende, 2005.

³¹ *Sabeel*, www.sabeel.org; www.vriendenvansabeelnederland.nl;

dan hoop op bevrijding voor alle verantwoordelijken. Er komt dan ook plaats voor liefde. Sabeel roept Christenen op om hun vijanden lief te hebben, ook Joodse en Islamitische extremisten, die het voortbestaan van het Palestijnse Christendom bedreigen. Deze liefde naar het gebod van Jezus komt echter niet in mindering op de oproep aan de bedrivers van onrecht om zich te bekeren en rechtvaardig te handelen. Gerechtigheid maakt de weg vrij voor vrede. Wij tekenen hierbij aan dat deze waarheid in het persoonlijke leven slaat op de gerechtigheid van Christus die aan gelovigen wordt toegerekend, zodat zij vrede met God ontvangen. Sabeel laat zien dat ook in de politieke structuren gerechtigheid en vrede met elkaar verbonden zijn, zij het dat uiteindelijk alleen door toewending van mensen tot Christus en zijn gerechtigheid de vrede wezenlijk gestalte kan krijgen in de maatschappelijke verhoudingen. Sabeel en ook het *Kairos-Palestina Document* raken hier een zeer belangrijke notie in de opdracht aan Christenen en kerken. Deze boodschap wordt geresoneerd in bijvoorbeeld de *Christian Peace Makers Teams* die vanuit het buitenland praktisch proberen te helpen om vrede te stichten op concrete plaatsen waar botsingen dreigen tussen Palestijnen en Joden.³²

Onlosmakelijk met dit streven verbonden, is de bereidheid om te vergeven. Hierop wijst o.a. Elias Chacour, aartsbisschop van de Melkitische Kerk in Israël/ Palestina. We spraken met hem in zijn kantoor in Haifa. In zijn boek, *Zonen van Abraham*, vertelt hij hoe hij als kind in 1948 heeft ervaren dat Joodse militairen zijn dorp en bijbehorende akkers in Galilea confisceerden. Alle gezinnen moesten vertrekken, beroofd van het onroerend goed dat zij eeuwenlang hadden bezeten. Vader Chacour mocht later per gratie als arbeider komen werken voor een Israëliisch Joodse boer in de olijfgaard die van hem was afgenomen. Ontroerend beschrijft Elias Chacour hoe zijn vader tegenover zijn kinderen reageerde, vanuit een diepgewortelde Christelijke overtuiging en geloofshouding. Sta op voor rechtvaardigheid. Maar wreek je niet en grijp niet naar geweld.³³ Dit is een geluid naar het Evangelie van Jezus Christus, de geheel Andere. Hij heeft het laatste woord, ook in de Palestijns-Joodse problematiek. Als je dat accepteert, dan kun je zonder probleem voluit Palestijn en ook voluit Jood zijn!

Veenendaal, 5 december 2012

Steven Paas sr

³² *Christian Peace Makers Teams*, www.cpt.org

³³ Elias Michael Chacour, *Zonen van Abraham*. Heerenveen: Barnabas, 2009. Ook verschenen als, *Kinderen van één vader. Over de dialoog tussen Palestijnen en Joden*, Pax Christi, 1987. Vertaling van, *Bloodbrothers*. Elias M. Chacour en Mary E. Jensen, *We Belong to the Land: The Story of a Palestinian Israeli Who Lives for Peace and Reconciliation*, Notre Dame Press, 2001.

PALESTINIAN LOSS OF LAND 1946 TO 2010

